Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушнызаі

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

А. К. СЕРОВ ден П. Д. ОСИПЕНКО

ССР СОЮЗ КАЛЫК КОМИССАР-ШАМЫЧ СОВЕТ ДЕН ВСЕСОЮЗНЫЙ КОММУНИСТИЧЕСКИЙ (большевик-шамыч) ПАРТИЙ ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ ДЕЧ

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Совет ден Всесоюзный Коммунистический (большевик-шамыч) партий Центральный Комитет Советский Союз Герой-шамычын—Анатолий Константинович СЕРОВ ден Полина Денисовна ОСИПЕНКО йолташ-шамычын 11 майыште служебный обязанностьым шуктымо годым воздушный катастрофын результатыштыже жап шуде колымышт нерген прискорбий дене увертарат да колышо-шамычын ешыштлан шкеныштын келге соболезнованийыштым выражатлат.

ССР СОЮЗ ОБОРОНА КАЛЫК КОМИССАРИАТ

Советский Союз Герой-шамычын
комбриг Серов Анатолий Константиновичын да
майор Осипенко Полина Денисовнан
шкеныштын служебный обязанностьыштым шуктымышт годым колымышт верген скорбь дене увертара да нунын ешыштлан шкенжын соболезнованийжым выражатла.

Герой-шамыч дене прощатлымаш

Советский Союзын Геройжо-шамыч А. К. Серов ден П. Д. Осипенком тоялан ССР Союз правительство Булганин (председатель), Буденный, Мехлис, Щербаков, Локтионов, Смушкевич, Гризодубова ден Раскова йолташ-шамыч составан правительственный комиссийым организоватлен.

12 майыште 22 шагатат 30 минутышто А. К. Серов ден П. Д. Осипенко йолташ-шамычын капыштым кремацийыш пумо.

* * *

Эрдене Колонный залыш трагически колышо пилот-шамычын ломыжыштым конден шындыме. Чевер изи кӱпчыклашке нунын шке калыклан героически да беззаветно служитлымашыштым палемдыме орден-шамычым оптымо.

Кажне вич минутышто почетный караул вашталтеш.

Шерге ломыж-шамыч лишне Анатолий Серов ден Полина Осипенкон родной, боевой йолташышт да другышт ойырлыде улыт. Ойгырымо жапыште нуно висаш лийдыме ойгым переживатлат.

Траурный мелодий-шамыч чарныде йонгалтыт. Колонный залыш енг-шамыч мучашдымын эре пурат да пурат.

Пел йӱд... Но енг-шамыч толмаш нимынярат ок шагалем. Столицын шуко тӱжем дене шемерже-шамыч Колонный залыш калыкын йӧратымыже-шамыч дене пытартыш гана прощатлаш вашкат.

* * *

14 майыште траурный митинг лийын. Траурный митинг пытымек, 17 час 30 минутышто Советский Союз Герой-шамыч П. Осипенко ден А. Серовын ломыжан урнаштым Кремль пырдыжысе нишыш шындыме.

Советский Союз Герой-шамыч: (шола гыч пурлашке) Раскова, Гризодубова да Осипенко 1938 ий 10 ноябрьыште орден-шамычым вручитлыме жонгӧ.

Советский Союз Герой Анатолий Серов

Советский Союз Герой Анатолий Константинович Серов Уральский областьысе Воровцовский медный рудникыште пашам ыштыше горнякын ешешыже 1910 ийыште шочын. Десятилеткын 5 классшым тунем пытарымек, Анатолий Надеждинский заводысо фабрично-заводской ученичество школыш тунемаш каен. Тушто рельсовой вурс шотышто сталевар квалификацийым налын.

Изиже годымак Анатолий Серов чонгешташ тунемаш решитлен. Тудо тыгылай вынер дене шулдырым мастеритла, тудым вичкыж тояш шупшын шында, шулдыр дек кучемым пыжыкта. Шкенжын первый „полетшым" тудо сарай ӱмбач ыштен.

1929 ийыште Серов йолташым Вольский летный теоретический школыш колтат.

Обучений теоретический курсшым тунем пытарымек, тудо Оренбургышто практикым эрта. Пилотирований техника шотышто Анатолий Серов ик эн сай курсантлан шотлалтеш. Тудо талантливый пилот улмыжым ончыкта. Материальный частьым отлично палымыжлан тудлан авиатехника званийым присвоиватлат. Оренбургышто 1931 ийыште комсомолец Серов ВКП(б) радамыш пура.

Школым тунем пытарыме деч вара пел ий гыч Анатолий Серов Дальний Востокыш кая. Тыште тудо истребитель-шамыч звенон командирже лиеш. Тудын звеножо ОКДВА-ште армийысе авиационный звено-шамычын соревнованийыште первый верым налын шога. Тудын нерген чап пӱтынь Дальний Восток мучко мӱгыра. 1934 ийыште Серовым отряд командирлан назначитлат.

Икмыняр жап гыч Серовым Военно-Воздушный Академийыш командироватлат. 1935—36 ийлаште тудо командный факультетыште тунемеш, тыжеч РККА Военно-Воздушный вийын научно-испытательный институтышкыжо куснa. Тыште тудо летчик-испытатель лиеш. Тиде профессий тудым увлекатла, тудлан тудо шкенжын чыла вийжым да способностьшым пуа.

1937 ийыште советский правительство доблестьым ончыктымылан да моткоч кугу летный мастерствым ончыктымылан Анатолий Серовым Красное Знамя орден дене наградитла. Тудо ийыштак шке частьыштыже боевой, политический ден технический подготовкышто кугу успехым ыштымылан тудо кокымшо Красное Знамя орден дене наградитлалтеш. 1938 ийыште Советский Союзын оборонный куатшым пенгыдемдыме шотышто правительствын специальный заданийжым образцово шуктымылан да тиде пашаште героизмым ончыктымылан тудлан Советский Союз Герой званий присвоиватлалтеш.

1939 ийыште комбриг А. К. Серовым РККА Военно-Воздушный вийын Главный летный инспекций начальникшылан назначитлыме ыле.

Советский Союз Герой Полина Осипенко

Советский Союз Герой Полина Денисовна Осипенко пеш чапле трудовой илышым илен. Тудо 1907 ийыште Бердянский район Новоспасский селаш, йорло кресаньык ешеш шочын. Полина приходский школыш кок ий гына коштын. Чонгешташ!.. Тиде тудын чапле мечтаже ыле. Тудо Севастополь лишнысе авиашколыш кая да вашке авиационный школын курсантше лиеш.

1932 ий мучаште Полина Осипенко школым „хорошо" оценка дене пытара. Тудо — Пашазе-Кресаньык Йошкар Армийын Харьковский гарнизонысо ик авиачастьыштыже военный летчик.

Эше 1929 ийыштак Полина Осипенком ВКП(б) кандидатыш приниматлыме ыле, школышто тудым партий членыш кусареныт.

Отличный летчик, тудо звено командирлан назначитлалтеш. 1936 ий сентябрьыште Полина Осипенко 9.100 метр кӱкшӱтыш шуэш. Тӱняште ик ӱдрамашат тыгай кӱшнӧ эше чонгештылын огыл.

1937 ийыште кум майский кечылаште советский летчица кӱшнӧ чонгештымаште кум международный рекордым ыштен.

Лач ик ий гыч Осипенко адак ик рекордым ышта. Марина Раскова да Вера Ломако дене пырля тудо шкенжын гидросамолетшо дене замкнутый кругышто 1.749 километрат 213 метрым чонгештен. Тиде—кривой дене торашке чонгештымаште у международный рекорд. Полина Осипенко Черный тенгызын серже деч Белый тенгызын серже дек у необычайный перелетлан ямдылалтеш. 1938 ий 3 июльышто Полина Осипенко шкенжын боевой подругыжо-шамыч Ломако ден Раскова дене пырля тиде перелетым чаплын шукта. Серийный гидросамолет пыл ден кӱдырчан йӱр вошт, тале марде-жан йӱр вошт 2.372. километрым 10 шагатат 33 минутышто эртен, пеш-кумда элын юг гыч северыш чонгештен. Осипенко йолташым правительство Ленин орден дене наградитлен. Тиде тудын кокымшо орденже ыле: эше 1936 ийыштак чапле летчицын заслугыжым Трудовое Красное Знамя орден дене палемдыме ыле.

Архангельскыш ыштыме перелет гыч пӧртылын гына шуын, Полина Осипенко эше утларак грандиозный у перелетлан ямдылалташ тӱҥалын.

Самолет командир В. Гризодубова ден штурман М. Раскова дене пырля Полина Осипенко „Родина" самолет дене ӱдрамаш-шамычын у международный рекордым ыштен.

45

Орденоносец-учитель-шамычлан пионерекий салам!

Ленин орден.

Ме Василий Михайлович дене моктанена

12 майыште ме куан уверым колынна. СССР Верховный Совет Президиум мемнан учительна Василий Михайлович Мамаевым „Знак почета" орден дене наградитлен.

Правительствын наградыже мемнам, Василий Михайловичын ученикше-шамычым, чот куандарен. Тиде —достойный награда.

Василий Михайлович мемнан школышто ынде шуко ий туныкта. Тудын урокшо кеч кунамат интереснайын, сайын эрта. Садланак тений тунемме ийыште зоологий, ботаника, химий дене ик ученикат начарын огеш тунем.

Тудын вуйлатымыже дене школыштына тунемме паша сайын шындалтын, начарын тунемше чырык еда шагалемын, отличник-шамыч эре шукемыныт.

Правительствын наградыже Василий Михайловичлан адакат у вийым ешара, тудо уло вийжым, моштымыжым, опытшым луктын мемнам туныкта.

Казанцев Володя.

Мустай НСШ, 7 класс, Шернур район.

Снимкыште: СССР Верховный Советын Указше почеш Марийский республикын наградитлалтше знатный учительже-шамыч (шола гыч пурлашке): „Трудовое Красное Знамя" орден дене наградитлалтше А. С. Новоселова (Русско-Шуйский начальный школа гыч) да „Знак почета" орден дене наградитлалтше-шамыч В. М. Мамаев (Мустаевский НСШ гыч) ден С. М. Замятина—(Русско-Кукморский НСШ гыч). Фото С. Чуршуковын.

МЕМНАН РЕСПУБЛИКЫСЕ СЕЛЬСКИЙ ШКОЛА-ШАМЫЧЫН ПОСНАК ОЙЫРТЕМАЛТШЕ УЧИТЕЛЬЖЕ-ШАМЫЧЫМ НАГРАДИТЛЫМЕ

„Сельский школлаште йоча-шамычым школьный обучений да советский воспитаний шотышто пеш кугу успехым ыштымылан, учебный пашам отлично шындымылан да ялысе общественный илышыште активно участвоватлымылан мемнан республикысе сельский школа-шамычын поснак ойыртемалтше учительже-шамыч СССР Верховный Совет Президиумын Указше дене наградитлалтыныт:

ЛЕНИН ОРДЕН ДЕНЕ

1. Тимофеева Софья Никитична — Еласал район, Акчуринский начальный школын заведующийже.

2. Харитонов Михаил Харитонович — М.-Турек район, Карлыганский неполный средний школын учительже.

ТРУДОВОЕ КРАСНОЕ ЗНАМЯ ОРДЕН ДЕНЕ

1. Игошин Григорий Семенович—Звенига РОНО-н школьный инспекторжо.

2. Новоселова Анна Степановна—У-Тор'ял район, Русско-Шуйский начальный школын заведующийже.

3. Рыжков Федор Григорьевич — Мари-Турек район, У Солинский начальный школын заведующийже.

4. Силин Иван Григорьевич—Параньга район, Ильпанурский неполный средний школын директоржо.

„ЗНАК ПОЧЕТА" ОРДЕН ДЕНЕ

1. Замятина Серафима Матвеевна — Йошкар-Ола район, Русско-Кукморский неполный средний школын учительницаже.

2. Коряковцева Анна Васильевна—Оршанка район, Видякинский начальный школын учительницаже.

3. Костина Мария Флегонтовна—Йошкар-Ола район, Сидоровский начальный школын учительницаже.

4. Лосева Полина Петровна — Юринский район, Юринский начальный школын заведующийже.

5. Мамаев Василий Михайлович — Шернур район, Мустаевский неполный средний школын учительже.

6. Паратский Иван Петрович —Сотнурский район, Нагоринский начальный школын учительже.

7. Шибакова Ирина Даниловна — Сотнур район, Алексеевский неполный средний школын учительницаже.

„ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ" МЕДАЛЬ ДЕНЕ

1. Васильева Анна Васильевна—Пектубай район, Пектубай средний школын учительницаже.

2. Виноградов Григорий Алексеевич—Косолоп район, Мари-Билямор неполный средний школын учительже.

3. Милочкин Николай Иванович — Мари-Турек район Марий-Сендинский начальный школын учительже.

4. Яранцева Анна Ивановна—Ронго район, Шогальский средний школын учительницаже.

„ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ" МЕДАЛЬ ДЕНЕ

1. Некрасова Зоя Михайловна—Моркинский район, Нуж-Ключинский неполный средний школын учительницаже.

2. Орлов Александр Владимирович—Кырык-Марий район, Троицко-Посадский неполный средний школын учительже.

3. Павлов Петр Иванович—Оршанский район, Упшинский неполный средний школын учительже.

Трудовое Красное Знамя орден.

Вашке пионерский пайрем шуэш

15 ий ожно, 1924 ий 23 майыште, пионерский организацийлан Владимир Ильич Ленинын лӱмжым пумо. Тиде кече—юный ленинец-шамычлан пеш кугу пайрем кече лиеш.

15 ий коклаште пионерский организаций кугун кушкын. Кызыт тиде организаций детский массовый коммунистический организацийлан шотлалтеш. 1924 ийыште 161 тӱжем пионер веле ыле, а кызыт 13 миллион утла пионер шотлалтеш. Мемнан Марийский республикыштат 40 тӱжем утла пионер уло.

Нине ийлаште пионерский организаций шке радамыштыже мемнан родинылан мучашдымын преданный пашаен-шамычым куштен. Лейтенант Левченко Хасан ер воктене советский мландым керылтше самурай кашакым геройски сенген. Тудо Ленин да Сталин лӱм дене шкенжын отрядшым сеҥымашке нактаен. Изиже годым Левченкоат пионер лийын. Кызыт тудо Советский Союзын Геройжо.

Мемнан республикыштат пионер-шамыч кокла гыч ответственный пашаен-шамыч, учитель-шамыч ятыр кушкыныт. Теве Сапожникова Онися У-Тор'ял райкомолышто пионер отдел вуйлатышылан пашам ышта. Романов Иван летчиклан тунемеш. Николаева Мария—учительница. Тудо Сотнур средний школышто туныкта. Нине онч ыктымо йолташ-шамыч чылаат ончычын пионер лийыныт. Тыгай пример-шамычым ятыр ончыкташ лиеш.

ВЛКСМ ЦК пионерский организацийлан Владимир Ильич Ленинын лӱмжым пумо кечым 24 майыште пайремлаш пунчалын. Юбилейлан мыланна сайн ямдылалташна кӱлеш. Тиде пайремым пӱтынь советский йоча-шамычын куанымашан пайремышкышт савырыман.

Юбилейым чыла пионерский пашам саемдымаш дене, испытанийлан сайын ямдылалтын шумаш дене вашлияш кӱлеш.

Пионер-шамыч! Звеньевой ден вожатый-шамыч! Юбилейлан ямдылалтса! Шкендан отрядыштыда пионерский организацийыште ончычын шогышо комсомолец, коммунист-шамычым ӱжса. Нуно тыланда тунамсе пионерский отряд-шамычын паша ыштымышт нерген каласкалышаш улыт. А те нунылан шкендан первый пионерский долгдам шуктымо нерген—сайын тунемаш тыршымыдам, Ленинын заветшым шуктымыда нерген каласкалыза.

Отряд кушкеш

Токтамыж НСШ пелен се пионерский отрядлан те воспитательный пашам сайын шындыме. Тений тунемме ийыште 65 отличник-шамычым пионерыш пуртымо. Отлично тунемше-шамыч кокла гыч Яковлев Иваным, Яковлев Василийым, Семенов Григорийым, Тымбаршевым лагерьын колташ палемдыме.

Тымбаршев М. П.

Шернур район, Токтамыж НСШ

Русско-Шуйский начальный школын (У-Тор'ял район) орденоносец-учительницаже А. С. Новоселова руш йылме урокышто. Фото С. Чуршуковын.

Пиалан йоча-шамычым воспитатлыше

Костина Мария Флегонтовна—Йошкар-Ола район, Сидоровский начальный школын 4-ше классыштыже туныкта. Тудым СССР Верховный Совет Президиум „Знак почета" орден дене наградитлен. Ме таче тудын шкенжын да тунемше-шамычын статьяштым печатлена.

Уло вием, шинчымашем да моштымашем родина верч пуэм

Йошкар-Ола район, Сидоровский начальный школысо 4-ше классын учительницаже орденоносец Мария Флегонтовна Костинан статьяже

Мыйым „Знак почета" орден дене наградитлымылан куанымем каласен моштышаш огыл. Партий ден правительствылан, великий Сталинлан народный учитель верч тыршымыштлан кугу благодарностьым каласем.

М. Ф. КОСТИНА.

Йоча-шамычым воспитатлымаште пашам 19 ий ыштем, тыжеч 8 ийже—Сидоровский школышто. 19 ий жапыште шӱдӧ дене йоча-шамычым туныктенам да воспитатленам, нуно шукышт кызыт врач, учитель, агроном, колхоз председатель, стахановец-шамыч улыт, учрежденийлаште пашам ыштат.

Школышто пашам ыштыме дене пырля мый колхозный ялын пӱтынь илышыштыже участийым принимаем. Избирательный кампаний годым Окружной комиссийын членже ыльым. Всесоюзный калык перепись годым счетчиклан пашам ыштышым. Кызыт колхозник-шамыч дене пырля ВКП(б) XVIII с'ездын решенийжым тунемына.

Кызыт мыйын ик тыршымаш—эше сайынрак, эше плодотворнынрак пашам ышташ. Чыла уло вием, шинчымашем да моштымашем мемнан социалистический родина верч пуэм.

Вашке проверочный испытаний

Мемнан класс проверочный испытанийлан ямдылалташ эше кумышо чырыкыштак тӱҥале. Апрель тӱҥалтышыште Мария Флегонтовна повторений ышташ тӱҥалаш программым составитлыш да тудын дене мемнам ознакомитлыш. Шинчымашым келгын пеҥгыдемдаш ме тиде программа почеш классыште повторенийым ыштена: утларак нелэ задача-шамычым решатлена. Мария Флегонтовна тӱрлӧ вопрос-шамычым пуэда. 26 апрельыште школьный погынымашыште шошо испытаний эртарыме нерген инструкцийым обсуждатлышна да испытанийым отличнын да сайын сдатлаш мутым пуэн, Кумышо Сталинский Пятилетка лӱмеш социалистический соревнованийыш ушнышна. Школьный пырдыж газетыш испытанийлан ямдылалтмына нерген возена. Тунемше-шамыч выпускной испытанийым сайын эртарена манын ӱшанат.

Винокуров Виталий. 4-ше класс.

Сидоровский начальный школын орденоносец учительницаже Костина М. Ф. отличник-шамыч дене испытанийлан ямдылалтме нерген мутлана.

Фото М. Чуршуковын.

МЕМНАН ВОСПИТАТЕЛЬ

Мемнан 1 классыш тунемаш пурымекынак Мария Флегонтовна мемнам, изи-шамычым, воспитатлашлан да туныкташлан пеҥгыдын да нойыде пашам ышташ тӱҥале. Советский школьник могай лийман, кузе тудлан тунемман да шкенжым кузе кучыман—тиде тема дене тудо чӱчкыдын мемнан дене беседым эртарен. Тудын кутырымыжым колыштын, сайын тунемме да моло шотыштат примерный лийме шуэш.

Тидын деч посна Мария Флегонтовна мемнам организованно экскурсий дене чодраш, олыкыш, моло вере коштыкта. Тӱшкан сылне литератур лудмашым эртара, у муро-шамычым мураш туныкта. Ме колхозник-шамыч ончылан мурымаш, куштымаш, декламаций дене выступатлена.

Мемнам Мария Флегонтовна адак наглядный пособийым шке ышташ туныкта. Естествознаний дене ме айдеме скелетым, вуй коркам, молымат шке сӱретлылын улына.

Тудо мемнан дене веле огыл, но колхозник-шамыч коклаштат пашам ӧрканыде ышта. Тудым чыла колхозник-шамыч йӧратат, моат тудым пеш уважатлена, тудын дене гордитлена, „Знак почета" орден дене наградитлымылан куанен улына.

Тунемше-шамыч:
Рожкова Нина, Винокуров Витя, Иванова Надя.

Сайын туныкта—сайын тунемам

Мый чыла предмет денат отлично да сай отметка дене веле тунемам. Но мыйын ик ситыдымаш уло: кумышо чырыкыште поведением посредственно веле. Тиде тыге лийын: Мария Флегонтовна кумышо чырыкыште черле лие. Тудын олмеш вес туныктышо туныктыш. Мый тудын годым шкемым шукшынрак кучаш тӱҥальым. Вот и хорошо отметка гыч посредственныш волышым. Мария Флегонтовна туныкташ пӧртылмекыже мыйын начар поведением нерген пален нале да тиде позорный оценкым пытараш пиже. Мый денем посна кутырен нале. Мый шкаланем выводым ыштышым, да IV чырыкыште поведений дене отличным налаш задачым шындышым. Кызыт поведений дене отметкем—отлично!

Винокуров Виктор.

Орденоносец учительын классыште

4-ше класс. Тиде классыште чылаже 18 йоча тунемеш. 18 йоча гыч 2 отличник, 7 ударник. Молышт сай да посредственно отметка дене тунемыт. Начар тунемше тыште иктат уке, даже пӱтынь школыштыжат 2 еҥ велэ почешырак кодыт. Посещаемость кумышо чырыкыште пӱтынь школ мучко 100 процент. Идалык мучко 4-ше классыште неуважительный причина дене ик прогулат лийын огыл. Уважительный причинан прогулат (тудыжат черле лийме дене гына) пеш шагал лиеда.

* * *

Моло школласе семынак тыште занятий 9 шагатлан тӱҥалеш. Но урок тӱҥалме деч ончыч организмлан сайрак лийже манын парт коклаштак кидым ончык шуен, кӱш нӧлтен упражненийым ыштат. Занятий тӱҥалеш. „Иктаж-гузе плохо отметкым налаш огыл ыле" манын лӱдын шинчыше тыште иктат уке. Мланже раш, нуно чыланат уроклан эре аккуратно ямдылалтыт.

— Таче, йоча - шамыч, естествознаний дене пӱтынь тунемме материалым повторитлена,—Мария Флегонтовна каласа. Йоча-шамыч тиде мутым куанен вашлийыт.

— Ну, каласе, Нина Рожкова, айдемын лулегыже могай ужаш гыч улыт?

Нина ок волноватле, раш отвечаен пуа. Тудын семынак моло йоча - шамычат кинел шогалын раш отвечатлат. Начар ответым пушо тыште иктат ыш лий, шукыжо отлично да хорошо отметкым налыныт.

Тиде школышто наглядный пособий шагал гынат, 4-ше класс ӧрмашыш пурен огыл—нуно айдеме скелетым, вуй коркам шке сӱретлен улыт. Вес повторений годымат тидын дене пайдаланеныт.

Арифметика урок. Мӧҥгыш пумо пашам проверитлымаш. Ик тунемшат пашам шуктыде толын огыл.

Вот задача-шамычым решитлымаш.

— Нина Русскова, Ваня лан тиде дробьым решитлаш полшо! — туныктышо каласа.

Нина парт кокла гыч лектын, доскашке задачым решитла.

— А тый, Ваня, ончо, кузе Нина решитла,—Мария Флегонтовна кӱшта.

— Каласе, Нина, тиде могай дробь?

— Тиде правильный дробь. Тудын числительже знаменатель деч изи, але вес семын манаш гын, целый числа деч тиде дробь изи.

— Ну ынде, Ваня, калясе: тӱрлӧ знаменательян дробьым кузе ушыман?

— Тӱрло знаменателян дробьым ушашлан наименьший кратный дене общий знаменательым муман...—Ваня умлымыжым каласа.

— Ну, ынде умленат?—туныктышо адак Ваня деч йодеш.

— Умленам,—тудо отвечатла.

Вот умылдымаш тыге йӧршын пыта.

Ынде Мария Флегонтовна йоча-шамычлан мӧҥгыш заданийым пуа. Йоча-шамыч заданийым шке дневникышкышт возат, могай числалан шуктышашым палемдат. Вара туныктышо мӧҥгыш пумо заданийым йӱкын повторитлаш кӱшта. Тыге йоча-шамыч мӧҥгӧ пумо заданийым шукташ огыт мондо.

Мария Флегонтовнам йоча-шамыч пеш йӧратат. Школышко идалык мучко 100 процент коштыныт. Начар отметка 3-шо чырыкыште класс мучко иктат уке. Мария Флегонтовна йоча - шамычым сай воспитатлен мошта. Тудо нуным организованно чодраш, олыкыш, моло вере коштыкта.

Тиде класс пеш дружный. Мутат уке, тиде классыште тунемше-шамыч чыланат 5-ше классыш вончат.

Йыв. Федотов.

Сидоровский начальный школа, Йошкар-Ола район.

Китайский войска пенгыде отпорым пуэн шога

8 майыште китайский самолет-шамыч Кантоныш налетым ыштеныт. Самолетла гыч кудалтыме бомба-шамыч дене пеш шуко японский военный снаряженийым пытарыме. 9 майыште китайский авиаций Самшуй лишне (Кантон деч запалыштыла) японский позицийым бомбардироватлен. Чыла фронтлаште китайский часть шамыч противниклан пенгыде отпорым пуэн шогат. Противниклан войскажым кусаркалаш да чумыраш ёным огыт пу. Теве Наньчан районышто японец-шамычын палемдыме наступленийым китайский часть-шамычын контратакышт дене кўрлмö. Уань энгерыште японский войскам чактарыме.

Китайский партизан-шамычын смелый налетышт

10 май ваштареш йўдым 100 вооружатлалтше китайский партизан Кантон олаш пурен, тушто японец-шамычлан принадлежатлалтше формозский банкын отделенийышкыже смелый налетым ыштеныт. Ваштареш шогышо 8 японский солдатым кушто. Банкыш пурымек, партизан-шамыч внутренний охранылан йўлыдымö сейф-шамычым почаш приказатленыт да, банкнот дене да ший дене 26 тўжем фунт стерлингым налмек, шылын каеныт.

Фашистский Германийыште калык шужен ила

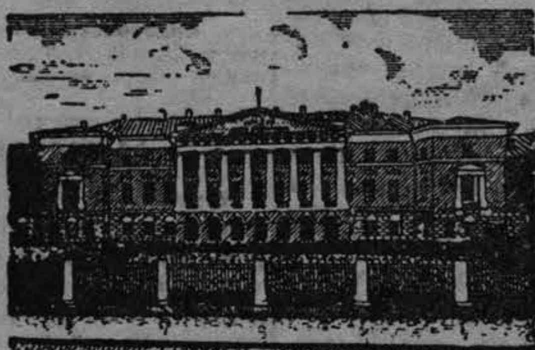
Германийын столицыштыже — Берлиныште продовольствий ок сите. Муным, шылым, коям налаш муаш ок лий.

Яллаште фашистский режим ваштареш волнений утыр кушкеш.

Революций музейлан 15 ий темын

Москван центрыштыже Горький уремыште сöрал пöрт уло. Тиде пöртым XVIII курымышто ыштыме улмаш. Октябрьский революций марте тыште дворянский „Английский клуб" лийын.

1922 ийыште октябрьский революцийын визымше идалыкшым палемдыме годым, тошто „Английский клубын" куд заллаштыже „Красная Москва" выставка почылтын. 1923 ийыште выставка „Историко-революционный музейыш" йöршешлан савырнен. 1924 ий майыште СССР ЦИК президиумын пунчалже почеш

Москвасе Революций музей.

музей СССР ЦИК веденийыш пуалтеш да СССР Революций музей манын лўмдалтын.

Революций музей первой кече гычак шке ончыланже шемер-шамычлан революционный движенийым да ВКП(б) историйым тунемашышт полшаш задачым шынден.

1939 ий 12 майыште Революций музей шкенжын 15 ий теммыжым пайремлен.

Музейын заллаштыже Разин ден Пугачевын вуйлатыме кресаньык восстаний нерген материал-шамычым ужаш лиеш. Тушто Пугачевын шкенжын знамяже, палач-шамычын тудым Москвашке кучен наңгайме кўртньö клетке, декабрист-шамычын движенийышт нерген документ-шамыч улыт. Визымше зал гыч тўналын материал-шамычым „ВКП(б) историйын краткий курсшо" почеш подбиратлыме да верандыме. Туштак 1861 ийысе реформа нерген, Чернышевскийын революционный пашаже да первый марксистский организаций — „Освобождение труда" группа-шамыч нерген документ-шамыч улыт. Ленин ден Сталинын первой жапысе революционный пашаштым да РСДРП образоватлыме нерген пеш подробно ончыктымо. Ик мыняр заллаште 1906—1907 ийласе первый р у с с к и й революций нерген документ-ш а м ы ч ы м, Москвасе декабрьский восстанийыште участвоватлыше пашазе-дружинник-шамычын оружийыштым ужаш лиеш.

Верх-Ушнур НСШ-ын (Роңго район) 7-ше классыште отлично отметка дене тунемше-шамыч (шола гыч пурлашке). Щербакова Галя, Чемоданова Александра да Ремаков Николай физика дене испытанийлан ямдылалтыт.

Фото Овечкинын.

Испытанийлан ямдылалтыт

Весь-Шўргö НСШ-те тунемше-шамыч проверочный ден выпускной испытанийлан виян ямдылалтыт. Тўң предмет-шамыч дене программым тунемын пытарыме да кызыт повторенийым тўңалме.

5-ше классыште тунемше-шамыч — Алексеев Людовик, Иванов Н., Соловьев Иван, Токташев да молат соревноватлен тунемыт. Нуно нылымше чырыкым отлично отметка дене тунем пытараш мутым налыныт. Тунемме материалым повторитлат. Ваш-ваш вопросым пуэдат.

Тимофеев Саня.

Морко район.

Соревнованийыш ушнен улына

Ме, Кугу-Корамас НСШ-те тунемше-шамыч чыланат кумышо пятилетка лўмеш социалистический соревнованийыш ушнен улына.

К у м ы ш о чырыкыште Макагонован, Е. Семенован, Т. Савинован, Е. Иванован, Е. Сибирякован плохо отметкышт ыле. Кызыт нунылан плохо отметкым пытараш отличник-шамыч полшат.

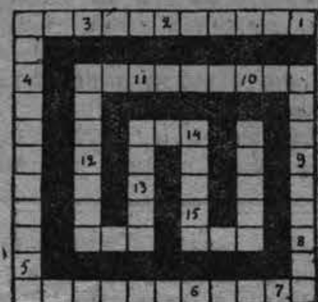
Тихонов Миша.

Сотнур район.

Чайнворд

Америкысе курык. 2. СССР-ысе ола. 3. РСФСР-ысе энгер. 4. Русский писатель. 5. Африкысе водопад. 6. СССР-ысе полуостров. 7. Модыш. 8. Норвегийсе ола. 9. Францийсе ола. 10. Америкысе энгер. 11. Взрывчатый состав дене зарядитлыме металлический гильз. Тудо йўлатымек южым волгалтарен кўшкö кая. 12. Мланде шўйын эн сай сортшо. 13. Китайысе энгер. 14. Вискалыме ўзгар. 15 Крым курыкын вершинаже.

ДМИТРИЕВ ВОЛОДЯ.

Нурўмбал НСШ. Морко район.

Пластинкыште йўк кузе лектеш

Мый патефоным колышташ пеш йöратем, но пластинке гыч йўк кузе лекмым ом пале. Тидын нерген умылтарыза?

Сошин Егор.

Аринский НСШ, Морко район.

Ме тудлан умылтарена.

55 ий ончыч Парижский наука академийыште Эдиссон шкенжын изобретатлыме фонографым ончыктен. Тиде йўк лукшо аппаратлан тунам чыланат öрыныт. Академик Бульо Эдиссон — ученый-шамычым мыскыла, манын тудым карген. Тыге фонографым (патефонын кугезе кочаже) шонен лукшо ученыйым мыскыленыт.

Суретыште: Лўмын ыштыме салма гай формо-шамыч.

Патефон мыланна тўрлö музыкальный да художественный произведенийым, куандарыше музыкым да молымат передаватла.

Ме пластинка гыч йўк кузе лекмын техникше нерген кўчыкын умылтарена.

Йўк возымо фабрикыште левыктыме шыштым электрический котел гыч формылашке йоктарат. Лўмын ыштыме салма гай формо-шамыч ватерпас почеш горизонтально ыштыме лийыт. Темен шындыме шыштым пурак пурымо деч калпак дене леведыт. Тушто шелше лийман огыл. Изи шелше лиеш, але тушко пурак пура гынат, пластинке локтылалт кертеш. Шыште шолтымо цехыште хирургический чисталыкым кучаш кўлеш.

Йўкшышö шыште болванкым формо гыч налмек, йыр пўсемдат, ўмбалжым шлифовальный ставокеш чурийончымо (зеркал) гай яклакам ыштат. Тудым удыркалаш ок лий. Ягылтыме дискым лўмын ямдылыме коробкыш пыштат да йўк возымо (звукозапись) студийыш колтат. Тушто йўк возышо аппарат-шамыч звонок почеш включитлалтыт. Йошкар сигнал ылыжмек артист, музыкант, моло-шамычат исполнятлаш тўңалыт. Нунын ончылно микрофон лиеш. Микрофон-шамыч йўкым кучат да тудым провод дене ток семын аппаратныйыш передаватлат.

Томас Эдиссон (1847—1931) палле американский изобретатель. Тудо фонографым, кинематографым, электрический лампым, молымат изобретатлен.

Микрофон гыч проводден передаватлыме колебатлыше йўкым режиссер приниматла. Тудо выступатлыше-шамычын исполнитлыме произведенийыштым нот почеш контролироватла. Тунамак режиссер лўмын ыштыме микшерысе кнопко да рычаг дене токын вийжым регулироватла. Тыге ток усиливатлалтеш. Усилитлыме йўк импульс ток семын йўк возыман аппаратыш логалеш.

Тиде аппаратысе пöртшö металлический планшайбе-диск ўмбак ямде шлифоватлыме шыште дискым пыштат. Тудын ўмбалне рекордер лўман прибор шыште дискеш лакылам ыштен кая. Тыге ток микрофон гыч рекордерыш шумеш кая да йўк пластинкыш возен налалтеш.

Варажым шыштым йўк возен налме студий гыч вигак катодный распылений цехыш колтат. Тыште аппарат лиеш. Тужечын южым выкачатлат. Тиде аппарат гыч шыштым гальванический цехыш колтат. Тушто первый оригинал лиеш. Варажым вес оригиналым ыштат. Оригиналым прочный лийже манын никель але хром дене леведыт. Тыге оригинал гальванка маныш лўмдалтеш.

Пытартышлан гальванкым прессыш пыштат. Тыштак пластмассым (шифер, асфальт, голландский шўч, костяной шўй гыч) ямдылат, пластинкын лўмжым ончыктышо кагазым вужыктат. Адак прессеш темдалмек пластинке ямде лиеш.

РЕБУС

Тыште мом возымо?

Отв. редактор — И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—430. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.